

جمهوری اسلامی
جمهوری اسلامی
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی معاونت غذا و دارو

اداره کل نظارت بر مواد غذایی، آشامیدنی،
آرایشی و بهداشتی

حدائق ضوابط فنی و بهداشتی واحدهای تولید کننده
انواع آبمیوه، نکtar، نوشابه میوه ای بدون گاز، شربت و کنسانتره

تجدید نظر اول: ۱۳۸۶

این ضوابط توسط اداره کل نظارت بر مواد غذایی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی تدوین و تصویب شده است و هر گونه دخل و تصرف و سوء استفاده توسط فرد درون و برون مسازمانی و استفاده از متن ضوابط بدون ذکر مأخذ، مجاز نمی باشد.

بنام خدا

پیشگفتار:

روند رو به رشد تعداد واحدهای تولیدی صنایع غذایی و آشامیدنی و ایجاد تغییرات در تکنولوژی و تنوع و گوناگونی محصولات تولیدی، سبب گردید تا اداره کل نظارت بر مواد غذایی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی از سال ۱۳۸۱ اقدام به تدوین مقررات و ضوابط جدید مناسب با علم روز خذا نماید. به این منظور تدوین ضوابط مذکور شامل حدائق ضرایب تاسیس و بهره برداری کارخانجات مختلف غذایی تا سال ۱۳۸۴ ادامه یافت ولیکن از تیر ماه سال ۱۳۸۵ سیاست تدوین ضوابط تغییر و مقرر گردید ضوابط فنی و بهداشتی برای تاسیس و بهره برداری واحدهای تولید و بسته بندی مواد غذایی بصورت ضایعه ای کلی تدوین گردیده و سایر موارد از جمله تجهیزات خط تولید، آزمایشگاه و ضوابط بهداشتی اختصاصی برای تولید هر محصول در ضوابط جداگانه ای مختص به هر محصول تدوین و به تصویب پرسد.

برای معاهنگی با توسعه جهانی، ضوابط در موقع لزوم اصلاح خواهد شد بدین منظور پیشنهادات مطرحه توسط کارشناسان اداره کل مورد بررسی قرار گرفته و پس از تائید توسط کمیته اجرایی، ضایعه اصلاح شده از طریق واحد اطلاع رسانی به اطلاع عموم خواهد رسید.

شایان ذکر است که ضوابط بر روی سایت معاونت خدا و دارو وزارت بهداشت (www.fdo.ir) موجود می باشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	-۱- مقدمه
۱	-۲- هدف
۱	-۳- دامنه کاربرد
۲	GMP -۴
۳	GMP -۱-۴ عمومی
۳	GMP -۲-۴ اختصاصی
۳	۴-۱-۲- انبار شکر و سایر مواد پودری و مواد خشک
۳	۴-۲-۲- انبار سرد
۳	۴-۲-۲-۴- سیلوهای نگهداری میوه
۴	۵- تجهیزات خط تولید
۲	۵-۱- حداقل تجهیزات مورد نیاز برای تولید آبجیوه طبیعی
۰	۵-۲- حداقل تجهیزات مورد نیاز برای تولید آبجیوه از کنسانتره و نوشابه میوه ای بدون گاز
۰	۵-۳- حداقل تجهیزات مورد نیاز برای تولید نکtar از میوه
۶	۵-۴- حداقل تجهیزات مورد نیاز برای تولید کنسانتره
۶	۵-۵- حداقل تجهیزات مورد نیاز برای تولید انواع شربت
۷	۶- آزمایشگاهها
۷	۶-۱- حداقل آزمایشات فیزیکو شیمیایی مورد نیاز
۸	۶-۲- حداقل آزمایشات میکروبی مورد نیاز
۱۱	۶-۳- حداقل لوازم و تجهیزات مورد نیاز در آزمایشگاه

لازم به ذکر است که موارد مندرج در کادر بعنوان توصیه می باشد

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاونت غذا و دارو
اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
حدائق ضوابط فنی و بهداشتی واحدهای تولید کننده انواع آبمیوه، نکtar، نوشابه میوه ای بدون کاز، شربت و
کنسانتره

-۱- مقدمه

از آنجا که شرایط آب و هوایی معتدل ایران، جهت کشت انواع میوه ها و مركبات بسیار مناسب و مطلوب می باشد، و از طرفی ضایعات محصولات کشاورزی قابل توجه است، استفاده از روشهای علمی و تکنولوژی تولید فرآورده های جانشین و آموزش‌های صحیح و اصولی از اهمیت ویژه ای برخوردار است

-۲- هدف

هدف از تدوین این ضوابط تعیین حدائق ضوابط فنی و بهداشتی واحدهای تولید کننده، محصولات فوق می باشد.

-۳- دامنه کاربرد

این ضوابط در مورد واحدهای تولید کننده شربت، کنسانتره و نوشیدنی های دارای آبمیوه (شامل آبمیوه طبیعی، آبمیوه از کنسانتره، نکtar و نوشابه میوه ای بدون کاز و نوشیدنیها) و آب سیزیجات و صیفی جات کاربرد دارد و جهت تاسیس کارخانه ضوابط فنی و بهداشتی ذکر شده در GMP عمومی نیز باید مد نظر قرار گیرد.

تعاریف و اصطلاحات**- آب میوه طبیعی**

فرآورده ایست تخمیر نشده ولی قابل تخمیر که از فشردن میوه های سالم و رسیده، بوسیله روشهای مکانیکی بدست آمده و مستقیماً جهت نوشیدن مصرف می گردد.

- آب میوه از کنسانتره

فرآورده ایست که از رقیق شدن آبمیوه تغییط شده (کنسانتره) با آب آشامیدنی تا رسیدن به غلظت مطلوب طبق استاندارد و به همراه سایر افزودنیهای مجاز بدست آمده و فرآیند حرارتی را طی می کند.

- نکtar

فرآورده ای است تخمیر نشده ولی قابل تخمیر که از اختلاط قسمتهای قابل خوارک میوه رسیده و سالم، یا کنسانتره آب میوه، آب و شکر و سایر افزودنیهای مجاز تهیه شده و به روشهای فیزیکی (پاستوریزاسیون) بگهداری و مستقیماً به مصرف می رسد.

Fdop17071v2

جمهوری اسلامی ایران

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاونت غذا و دارو
 اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
 حدائق فتوابط فنی و بهداشتی واحدهای تولید کننده انواع آبیوه، نکtar، نوشابه میوه ای بدون کاز، شربت و
 کنسانتره

- نوشابه میوه ای (بدون کاز)

فرآورده ایست تخمیر شده ولی قابل تخمیر که از اختلاط آب میوه یا تخلیط شده آن و یا پالپ میوه به صورت ماده یا مرکب همراه با شیرین کننده یا بدون شیرین کننده، آب و افزودنیهای مجاز بحسب آمده و فرآیند حرارتی را طی می کند.

- آب میوه تخلیط شده (کنسانتره)

فرآورده ایست که از تخلیط آب میوه تخمیر شده به روشهای مکانیکی بحسب آمده و با روشهای فیزیکی نگهداری و بسته بندی می گردد.

- شربت

مخلوط شکر و آب و ماده اصلی شربت که بر حسب نوع شربت می تواند کنسانتره میوه، آب میوه، سرکه، عرقیات یا عصاره های گیاهی باشد و می بایست به غلظت نهایی تعیین شده در استاندارد مربوطه برسد.

- پوره

فرآورده ای است که از خرد کردن یافته اصلی قابل خوراک (میان بر) میوه سالم تهیه شده و از صافی های نهایی با قطر سوراخ حداقل ۸۴۱ / ۰ (الک با مش شماره ۲۰ در سیستم ASTM) عبور کرده و پوست، هسته و یافته درشت آن جدا شده باشد.

تذکر

- هنگام صدور پروانه بهره برداری برای آبیوه، به تقاضت تجهیزات مورد نیاز جهت تولید آبیوه طبیعی با سه مورد دیگر (آبمیوه از کنسانتره، نکtar و نوشابه میوه ای بدون کاز و انواع نوشیدنیها) توجه کافی شود.

- در تولید آب سبزیجات و صیفی جات به دلیل بار آلودگی میکروبی بالا می بایست جهت شستشو از خط جدایگانه ای به فاصله مناسب از بخش شستشو آبیوه، استفاده کرد. اما سایر تجهیزات خط تولید می تواند مشترک باشد.

- لازم به ذکر است هر نوع محصول تولیدی دیگر که در زیر مجموعه این تعاریف قرار نگیرد، تا زمانی که استاندارد مربوط به آن تصویب گردد تحت عنوان نوشیدنی اطلاق می شود.

GMP -۴

جهت تاسیس واحد GMP عمومی و اختصاصی باید مد نظر قرار گیرد.

Fdop17071v2

جمهوری اسلامی ایران

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاونت غذا و دارو
 اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
 حدائق ضوابط فنی و بهداشتی واحدهای تولید کننده انواع آبیوه، شکار، نوشابه میوه ای بدون کاز، شربت و
 کنسانتره

۱-۳ GMP عمومی

GMP عمومی شامل ضوابط فنی و بهداشتی واحدهای تولید و پسته بندی مواد غذایی می باشد
 که با کد Fdop1061171 بروی سایت معاونت غذا و دارو وزارت بهداشت (www.fdo.ir) موجود می باشد.

۲-۴ GMP اختصاصی

- ۱-۲-۳- انبار شکر و سایر مواد پودری و مواد خشک
- رطوبت نسبی آن باید حداقل ۶۰ درصد بوده و مجهز به وسیله اندازه گیری تغییرات رطوبت نسبی باشد.
- برای نگهداری شکر در انبار باید از پالت (فلزی و ضد زنگ و یا پلاستیکی) استفاده کرد.
 روش چیزین گونی های شکر در انبار باید به طور مرتب بوده و رعایت حداقل ۵ سانتی متر فاصله از دیوارها و ۶ سانتی متر بین ردیفهای بسته بندی شکر ضروری است.
 سیلوی شکر مجهز به پمپ هوا جهت انتقال شکر به خط تولید پس از عبور از میدان مغناطیسی (آهن ریا) باشد

۳-۲-۴- انبار سرد و سردخانه زیرصادر

جهت انبار کردن برخی از کنسانتره ها

۳-۲-۵- سیلوهای نگهداری میوه

ظرفیت سیلوها باید متناسب با نوع میوه و ظرفیت واحد تولیدی باشد. همچنین باید جنس آن متناسب با نوع میوه باشد.

۵- تجهیزات خط تولید

محصول تولید شده مطابق با تکنولوژیهای روز دنیا باید بتواند همواره کلیه خصوصیات محصول نهایی ذکر شده در استانداردهای معترض و یا ضوابط اعلام شده از سوی این اداره کل را تامین نماید.

۶- حدائق تجهیزات مورد نیاز برای تولید آبمیوه طبیعی

- سیلو جهت تحويل و ذخیره میوه
- نقاله بالابر مجهز به دوش آب
- میز شستشوی غلطکی با آب افسان یا هلیس مشبك با آب افسان

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاونت غذای دارو
اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
حدائق خواباط فنی و بهداشتی واحد های تولید کننده انواع آبمیوه، نکtar، نوشابه میوه ای بدون گاز، شربت و
کنسانتره

- میز سورینگ نسخه ای
- مخزن آنزیم به مرآه پمپ دوزاژ مش آنزیم که به دستگاه خرد کن مرتبط است.
- دستگاه خرد کن (با توجه به نوع میوه)
- مش هیتر (با توجه به نوع میوه)
- مش تانک
- دستگاه پرس جهت آبکری
- سیلو یا مخزن تقاله و تجهیزات موبیله
- مخزن ذخیره آبمیوه خام
- پاستوریزاتور
- مخازن آنزیم زنی (در صورت تولید آبمیوه شفاف)
- فیلتراسیون به کمک دستگاههایی از قبیل فیلتر خلاه ، فیلتر پرس، فیلتر کاغذی و اولترا فیلتر و نظایر آن (در صورت تولید آبمیوه شفاف)
- مخازن آبمیوه صاف شده
- پاستوریزاتور
- پرکن (Cold Filling و یا - Hot Filling)
- قوبل و یا حوضچه خنک کن و دمنده هوا (جهت خنک کردن) در صورت استفاده از سیستم Hot Filling
- دستگاه جت پرینتر
- دستگاه نی چسبیان در صورت نیاز
- بسته بندی در کارتن یا شرینگ

تذکر ۱

برای انتقال مایعات در خط تولید آبمیوه از پمپ های سانتریفوژی استفاده می شود.

تذکر ۲

در خصوص آب میوه های ذیل علاوه بر تجهیزات فوق دستگاههای ذکر شده نیز مورد نیاز می باشد.

- آب انکور

* خوش گیر انکور

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاونت غذا و دارو
اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
حداکثر ضوابط فنی و بهداشتی واحد های تولید کننده انواع آبمیوه، نکtar، نوشابه میوه ای بدون گاز، شربت و
کنسانتره

- مخزن قرمولاسیون مجهز به همزن

- مخزن ذخیره نکtar

- دستگاه هواگیر (در صورت نیاز)

۵-۲- حداقل تجهیزات مورد نیاز برای تولید کنسانتره

کنسانتره یا عصاره تقطیل شده را از تقطیل آب میوه یا مرکبات در خلاء نسبی بددست می آورند.
تجهیزات مورد نیاز برای تولید کنسانتره، شامل لوازم و تجهیزات تولید آبمیوه به انضمام تجهیزات ذیل
می باشد:

..... - ارایترور تحت خلاء به انضمام تجهیزات جانبی آن

..... - سیستم خنک کننده

- مخازن ذخیره کنسانتره میوه مجهز به همزن جهت پکتواخت سازی آن

- پمپ تخلیه کنسانتره

- پرکن در صورت وجود سیستم بسته بندی کنسانتره آبمیوه

ذکر

نوع پمپ های مورد استفاده در خود کنسانتره مذکور پمپ می باشد:

۵-۳- حداقل تجهیزات مورد نیاز برای تولید انواع شربت

- مخزن از جنس مناسب جهت تماس با مواد غذایی استیل برای تهیه شربت (آب + شکر)

- مخزن از جنس مناسب جهت تماس با مواد غذایی استیل بو جداره جهت پخت میوه (در صورت تهیه
شربت میوه)

- مخزن قرمولاسیون

- صافی

- دستگاه هواگیر

- پاستوریزاتور

- دستگاه پرکن

- سیستم شستشوی ظروف بسته بندی

- کانال یا دیل متحرک و دوش آب برای شستشوی ظروف پر شده

- لوازم اتیکت زنی و کارتون و غیره

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاشرت غذا و دارو   اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
حدائق هنری و بهداشتی واحد های تولید کننده انواع آبیوه، نکثار، قوشابه میوه ای بدون گاز، شربت و
کنسانتره

۲- آزمایشگاهها

کلیه آزمایشات باید مطابق با آخرین تجدید نظر استاندارها و ضوابط اعلام شده از طرف

وزارت بهداشت باشد.

۱-۱- حدائق آزمایشات فیزیکو شیمیایی مورد نیاز

- رنگ
- ملم و بو
- مواد خارجی (شن و خاک، حشرات، دانه و پوست)
- پری طرف
- کبری شفافیت
- گوشت میوه
- اندازه گیری بریکس (مواد جامد محلول در آب)
- اندازه گیری خاکستر
- اندازه گیری قند پس از هیدرولیز
- ساکارز
- PH
- اسیدیت
- انیس فرمالین
- میزان ویتامین C
- وزن مخصوص
- عصاره خشک
- قلیائیت خاکستر
- ویسکوزیته ظاهری
- تعیین الک انتلیک
- هیدروکسی متیل فور فورال روش کمی و کیفی
- اندازه گیری روغنهاي فرار
- اندازه گیری تانن
- اندازه گیری اندیزید سولفوره
- اندازه گیری قند احیاء و کل
- تست تکمیلی عدم وجود اسید بنزوئیک
- اندازه گیری باقی چانه سوم دفع آفات بانی، فلزات سنگین و پاتولین (۲ بار در سال)

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاشرت غذا و دارو
اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
حدائق فضای طبی و بهداشتی واحد های تولید کننده انواع آبمیوه، نکtar، خوشابه میوه ای بدون گاز، شربت و
کنسانتره

- اندازه گیری موارد زیر برای آب مورد استفاده

PH -

- تبلیغات

- سختی (تام، کل و دائم)

- اسیدیته

- کلر

- بر صورت نیاز به تصفیه خانه اندازه گیری COD و BOD آب

تبصره مهم:

جهت بررسی میزان مایکروکسینها (پاتولین)، فلزات سنگین و املاح معدنی نیاز به دستگاههای Atomic Absorption، Flame Photometer و TLC... می باشد که کارخانجات می توانند با آزمایشگاههای آکرودیتی دارای تجهیزات فوق قرارداد متعهد شوند و پاسخ معابر را دریافت نمایند.

۲-۲- حدائق آزمایشات میکروبی و نیاز

طابق با آخرین تجدید نظر استاندارد ملی ایران به شماره های ۲۴۱۴ و ۷۷۷۶ می باشد.

حدود ماده شیمیایی مورد نیاز در آزمایشگاه شیمی

- کلرو آمفنتیک

- اسید کلرید روک مرک

- اسید مالیک

- اسید سیتریک

- اسید اسکوربیک خالص

- اسید تارتاریک

- بتاکاروتون

- سبیلکاژل

- پکتین

- زغال اکتیو

- متیلن بلو

- ارتو تولوئیدین

- پارا تولوئیدین

- قوشین

- سدیم کلراید
- پتاسیم کلراید
- آب مقطمر
- استون
- اتر
- روغن کرهچ
- دی کرومات پتاسیم
- کلرور منیزیم
- آمونیم هبتا مولیبدات مرک
- سدیم سولفات مرک
- سدیم بی سولفات مرک
- پتاسیم دی هیدروژن فسفات مرک
- مطحول نشاسته وید
- نشاسته (استارچ) مرک
- یودور پتاسیم مرک
- بی کربنات سدیم مرک
- سولفات مس مرک
- آمونیم ناقل سولفوریک اسید E.D.T.A
- آمونیاک مرک
- کلرور آمونیم مرک
- سود سوز آور مرک
- اریوکرم ملاک تی
- متابول مرک
- اسید سولفوریک مرک
- نفل نتالین (BHD)
- متیل اورانز
- اتانول مرک
- نیترات نقره مرک
- کرومات پتاسیم مرک
- استات سرب و روی

FdoP17071v2

جمهوری اسلامی ایران

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاونت غذا و دارو
 اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
 حداقل ضوابط لقی و بهداشتی واحد های تولید کننده انواع آبمیوه، نکتار، متشابه میوه ای بدون کان، شربت و
 کنسانتره

- ثارترات مخانعف سدیم و پتاسیم
- گلوکز خالص
- ساکاروز خالص
- اسید نیتریک
- نیترو کرومیک
- تیو سولفات سدیم
- فسفریک اسید
- متا فسفریک اسید
- دی کلروفتل ایندو قتل
- درزرسینول
- ایزو پروپانول
- سیانور روی
- اسید بار می قریویک
- محلول بافر
- ایزو پروپانول
- اگزالات سدیم و پتاسیم خشک
- پرمگنتات پتاسیم
- کربنات کلسیم
- دی سولفات سدیم اندیکلوفین
- انواع نیترازولها
- کریستال و یوله
- روغن سلطان
- هترا کلرود کربن
- فرو سیانور پتاسیم
- اسید استیک
- فرمالدئید٪۲۵

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی   معاونت غذا و دارو   اداره کل نظارت بر مواد غذایی و بهداشتی
حدائق فضای طبی و بهداشتی واحد های تولید کننده انواع آبمیوه، نکتان، فوشابه میوه ای بدون گان، شربت و
کنسافتره

حدائق محیط های کشت مورد نیاز در آزمایشگاه میکروبی

- محیط کشت پلیت کانت آکار
- محیط کشت ساپروز دکستروز آکار (S.D.A)
- محیط کشت اورنج سرم آکار
- محیط کشت N.A (نوتربینت آکار)

۳-۶- حدائق لوازم و تجهیزات مورد نیاز در آزمایشگاه

- دستگاه آب مقطر گیری
- انر قابل تنظیم در ۱۰۰ تا ۱۰۵ درجه سانتی گراد

- فور

- هات پلیت

- انواع رفرانکتومتر

- میکرومتر

- کولیس مغزی ای و دیجیتال

- بین ماری

- شیکر

- ترازوی بیست کیلوگرم

- ترازوی آنالیتیکال با دقیق ۰/۰۰۱

- ویسکوژیمتر

- PH متر الکتریکی

- انواع بورت

- بین پت (ساده و حباب دار)

- انواع مزور

- انواع بشر (۴۰۰ - ۲۵۰ میلی لیتری)

- انواع ارلن (ساده و درسیباده ای)

- بین سنت

- انواع بالن زوژه

- دستگاه TDS متر

- انکوپاتور ۲۰ و ۲۷ درجه

- انکوپاتور یخمال دار

- انواع بالن حجمی

- قیف بوختر
- دسیکاتور با ماده جاذب الرطوبه سرشار
- کرده الکتریکی
- کاغذ شناساگر
- کاغذ صافی
- مخلوط کن
- مانتریفوئر
- میکرومتر
- الک هایی با مشاهی متقارن
- کپسول چینی یا پلاتینی
- اسپکتروفوتومتر (در حالت توان)
- میر
- سنگ جوش
- هیتر برقی
- پریدیش دریدار
- انواع ترمومتر الکلی ، جیوه ای و دیجیتال
- هارن بلوری
- لام و لامل هاوارد
- کبت کلر
- پمپ هوا
- تست کامل دستگاه دریندی
- چراغ اولترا ویوله
- کرنومتر
- میکرومتر
- پوار پس پت
- پوار پورت
- مانومتر تعیت خلاه
- یخچال
- انرکلار